

Nummer 34 och nummer 27

av Alexandre Dumas d.ä., ur *Greven av Monte Cristo*

Edmond Dantès har oskyldigt anklagad suttit fyra år i fängelse. Han hade livet framför sig. Bröllop och en utnämning till kapten väntade, då han anklagades för att ha varit med i en sammansvärjning för att återupprätta den avsatte kejsar Napoleon. Han sätts i fängelse på den dystra fästningen på ön If utanför Marseille. Han misströstar nu alltmer om att återfå friheten. Är det överhuvudtaget värt att leva? Men då händer något som får honom på andra tankar.

Nära fyra år hade gått, och Dantès hade givit upp mer och mer, inte bara hoppet om frihet utan också känslan av att livet överhuvudtaget hade något värde. Mot slutet av andra året hade han upphört att räkna dagarna, och så småningom hade han också bestämt sig för att begå självmord genom att hungra ihjäl. För att inte fångvaktaren skulle misstänka att han inte åt sin mat och kanske tvångsmata honom, skötte han emellertid sin hungerstrejk sålunda att han så snart fångvaktaren varit inne med maten och han blev ensam igen genast kastade ut alltsammans genom den lilla gluggen i sin cell.

Så småningom började han emellertid mer och mer vackla i sitt beslut. Den mat som tidigare förefallit honom så vedervärdig verkade nu så lockande att han ibland kunde sitta med skålen i hand en hel timma, innan han äntligen kunde förmå sig att kasta bort dess innehåll. Den ruttna köttbiten eller den stinkande fisken, det svarta och mögliga brödet, allt föreföll honom lika aptitretande. Han bemannade sig emellertid och kämpade vidare, till dess han en dag var så försvagad av hunger att han inte ens orkade stiga upp för att kasta bort sin vämjeliga föda.

bemanna sig utrusta sig

Vid niotiden på kvällen just denna dag hörde han emellertid, där han halvt medvetlös och utmattad låg och vilade på sin eländiga bädd, ett dovt ljud i väggen bakom sig. Det var inget av fångelsets vanliga ljud, utan snarare ett slags oavbrutet skrapande, som om en ofantlig klo eller något av människor tillverkat verktyg hela tiden grävde och gnagde sig fram inne i stenen.

Hur försvagad den unge mannens hjärna än var av hunger och mattighet väckte detta ljud dock genast tanken på det som ständigt sysselsätter en fånges sinne – friheten. Halvt yrande inbillade han sig att det var Gud själv som ville visa sig barmhärtig mot honom i hans lidande och därför sände honom detta ljud för att hejda honom när han redan stod vid gravens rand. Kanske var hans beslut att begå självmord felaktigt? Han lyssnade ivrigt, och kunde tydligt höra samma egendomliga skrapande i fulla tre timmar. Sedan lät det som om någonting rasade ner någonstans därinne, och allt blev tyst.

Några timmar senare hördes skrapandet på nytt, men starkare och närmare den här gången. Strax efteråt kom fångvaktaren in med frukosten, och Dantès, som tidigare inte sagt så mycket som en stavelse till honom på flera dagar, reste sig i sängen och började ivrigt tala om allt möjligt, om den dåliga maten, om den unkna kylan i hålan, om vad som helst – allt för att fångvaktaren inte skulle höra det underliga ljudet. Han lyckades också; fångvaktaren muttrade något till svar, ställde ifrån sig maten på det rankiga bordet, och gick ut igen utan att ha hört något. Edmond gick genast fram till skålen med rykande buljong, satte den till munnen och svalde med oändligt välbehag dess innehåll, nästan i ett enda drag. Han ville inte dö längre.

Men ännu var han inte fullt säker på att det skrapande ljudet betydde någon hoppningivande förändring i hans läge. Det kunde komma från en medfånge, men det kunde också – förfärliga tanke! – kanske härstamma från någon arbetare, som på guvernörens uppdrag höll på med reparationsarbeten nere i slottets källarvåning. Det gällde att skaffa visshet om saken, och Dantès kände också till hur han skulle få denna visshet.

Han steg upp på nytt, pillrade loss en sten ur väggen, och bultade tre slag i muren på den plats där bullret hördes tydligast.

Det skrapande ljudet upphörde genast. Edmond lyssnade med spändaste uppmärksamhet, men det gick en timma, två, tre, utan

att det hördes på nytt. En arbetare skulle kanske ha upphört för en kort stund, för att försöka gissa vem det var som bultade, men han skulle inte ha upphört helt med sitt arbete för en sådan saks skull. Denna fullständiga tystnad på andra sidan muren kunde bara betyda en enda sak.

– Det är en fånge! utropade Edmond jublande.

Från det ögonblicket kände han hur livet med stormande kraft återvände i hans kropp. Natten gick utan att minsta buller bröt tystnaden, men Edmond sov ändå inte en blund.

Tre dygn gick, sjuttiofyra mördande timmar i ständig andlös väntan, i allt större fruktan för att han kanske skrämt bort sin okände kamrat för gott, innan han hörde något igen. Men på kvällen den tredje dagen kände Dantès, då han för väl hundrade gången lade örat mot muren, en nästan omärklig darrning i den tysta stenen.

Det gick inte att tvivla på att något höll på att hända därute. Fången hade tydligen insett den gamla metodens risker och använde nu en annan; kanske hade han tagit till hävstången i stället för mejseln. I sin glädje bestämde sig Dantès nu för att försöka gå sin okände vän till mötes. Han ägde ingenting som kunde användas som verktyg, men efter en stunds funderande slog han sönder den kruka hans vatten förvarades i, drog undan sängen och började bearbeta väggen med krukskärorna. Och som han hoppats misstänkte fångvaktaren ingenting – när han nästa morgon återkom och upptäckte att Dantès råkat välta ner sin kruka så att den gått sönder brummade han bara någonting och hämtade en ny, men besvärade sig inte ens med att ta ut skärorna efter den gamla.

Arbetet gick emellertid så förtvivlat långsamt att Dantès ännu efter tre dygn bara lyckats avlägsna murbruket kring en enda sten i väggen. Och när han sökte rubba denna sten ur dess läge misslyckades han helt. Dra loss den med fingrarna kunde han inte, och när han försökte med krukskärorna gick de genast sönder. Efter en timmes fruktlösa ansträngningar reste han sig igen, med kallsvetten porlande i pannan. Skulle han alltså inte kunna hjälpa sin okände kamrat på minsta sätt?

I samma ögonblick fick han emellertid en idé. Han torkade svetten ur pannan, och ett småleende, det första på åratal, krusade hans läppar.

Fångvaktaren kom var dag med hans soppa i en kastrull av förtent järnbleck. Kastrullen innehöll tydligen soppa till både honom själv och en annan fånge, för Dantès hade märkt att den ibland var full och ibland bara halvfull, beroende på om fångvaktaren började utdelningen hos honom själv eller hos hans olyckskamrat. Denna kastrull hade ett handtag av järn, och det var det handtaget som gav Dantès hans idé.

När det blev tid för fångvaktaren att dyka upp nästa gång placerade Dantès den tallrik denne alltid hällde upp hans soppa i, det enda husgeråd han ägde bortsett från vattenkrukan, på golvet vid dörren. Och det gick som han hade hoppats; när fångvaktaren kom in råkade han trampa mitt på tallriken, som genast gick i tusen bitar.

Fångvaktaren svor till, men kunde ju dock inte klandra Dantès, eftersom det var han själv som trampat sönder tallriken. Han såg sig om efter något annat att hälla upp soppan i, men eftersom Dantès hela husgeråd inskränkte sig till den söndertrampade tallriken fanns det inget annat han kunde använda.

– Låt kastrullen stå! föreslog Dantès. Så kan ni ju hämta den när ni kommer med frukosten i morgon.

Förslaget tilltalade fångvaktarens lättja, eftersom han då inte behövde gå efter någon ny tallrik. Han lämnade kvar kastrullen.

Darrande av glädje åt Dantès snabbt upp både soppan och de köttstycken som simmade omkring i den. Sedan drog han fram sängen, tog kastrullen och körde in handtaget i en av springorna kring den sten han tidigare förgäves sökt rubba.

Efter en timmes hårt arbete fick han äntligen ut stenen, som lämnade efter sig ett hål på nästan en halv gånger en halv meter. Därefter samlade han omsorgsfullt ihop allt det nerfallna murbruket, bar bort det till ett av hålans hörn och grävde med kruk-skärvornas hjälp ner det i jorden där. Sedan återgick han omedelbart till arbetet igen och strävade oförtrutet vidare. I dagbräckningen sköt han in stenen på dess plats igen, placerade återigen sängen mot väggen, och lade sig att sova.

Frukosten bestod av ett stycke bröd som fångvaktaren lade direkt på bordet.

– Har ni inte med er någon ny tallrik åt mig? frågade Dantès.

dagbräckning tid då dagsljuset börjar komma; gryning

– Nej, svarade fångvaktaren, ni är ju så ovarsam att ni ändå bara förstör allting. Ni får ha kvar kastrullen, så slår jag soppan direkt i den vid middagarna, för en bleckkastrull kan väl inte ens ni ha sönder!

Under täcket knäppte Dantès tacksamt händerna till bön. Den lilla järnbit han sålunda fått behålla uppväckte hos honom större tacksamhet mot försynen än något tidigare ynnestbevis från de högre makternas sida. Han hade visserligen märkt att den andre fången upphört att arbeta i och med att han själv börjat, men det gjorde ingenting. Om inte hans granne kom till honom kunde han ju själv nu gå denne till mötes.

Han arbetade oavbrutet hela dagen, och när kvällen kom hade han med hjälp av sitt nya verktyg lyckats bryta loss mer än tio nävar murbruk och cement. När fångvaktaren kom dolde han spåren av sitt arbete, och så snart denne gått igen åt han snabbt upp soppan och fortsatte.

Efter några timmar stötte han emellertid på ett svårt och oväntat hinder. Järnet halkade på en slät yta därinne, och när Dantès undersökte denna med händerna fann han att han stött på en bjälke. Denna bjälke gick tvärs över det hål han åstadkommit, och tydligen måste han bryta sig vidare antingen ovanför eller nedanför den. Han var inte beredd på ett sådant hinder och utropade därför, bittert besviken:

– Åh min Gud, efter alla dessa böner hoppades jag dock att bli bönhörd. Visa barmhärtighet mot mig och låt mig inte dö i förtvivlan!

– Vem talar här om Gud och förtvivlan samtidigt? frågade en röst som tycktes komma direkt ur jorden.

Håren reste sig på Dantès huvud, och han ryggade häftigt tillbaka.

– Vid Gud, mumlade han, jag hör en människa tala!

Sedan flera år tillbaka hade Edmond aldrig hört någon annan än fångvaktaren, och för en fånge är fångvaktaren inte någon människa utan bara en levande dörr som ekdörren, en regel av kött och blod som järnregeln.

– Vem är ni? frågade han sedan.

– Vem är ni själv? frågade rösten tillbaka.

försynen högre makts (Guds) omsorg

ynnestbevis bevis för välvilja

- En olycklig fånge, svarade Dantès, som inte tvekade att tala om sanningen.

- Från vilket land?
- Frankrike.
- Vad heter ni?
- Edmond Dantès.
- Ert yrke?
- Sjöman.
- Hur länge har ni suttit här?
- Sedan den 28 februari 1815.
- Ert brott?
- Jag är oskyldig.
- Men vad anklagade man er för?
- För att ha stämplat för kejsarens återkomst från Elba.
- För kejsarens återkomst? Regerar han alltså inte längre?
- Han avsåg sig sin tron i Fontainebleau år 1814 och förvisades till Elba. Men hur länge har ni själv suttit här, eftersom ni inte känner till den saken?
- Sedan 1811.

Dantès ryste till. Denne man hade alltså suttit fyra år längre i fängelset än han själv.

- Ni måste sluta upp att gräva nu, tillade rösten snabbt. Tala bara om hur högt upp ert hål sitter.
- Nere vid golvet.
- Hur döljer ni öppningen?
- Med min säng.
- Har man någonsin flyttat på er säng sedan ni kom hit?
- Aldrig.
- Vart leder er dörr?
- Till en korridor.
- Och vart för korridoren?
- Ut till borggården.
- Ack, suckade rösten.
- Varför suckar ni? Hur är det fatt? undrade Dantès oroligt.
- Jag suckar därför att jag har tagit miste. Bristen på kompass

ha stämplat för kejsarens återkomst från Elba Kejsar Napoleon hade blivit avsatt och förvisats till ön Elba i Medelhavet. Dantès anklagades för att ha hjälpt kejsaren att komma tillbaka som kejsare.

Hela dagen gick Dantes fram och åter i sin håla med hjärtat svällande av lycka. Nu var han åtminstone inte ensam längre! När natten äntligen kom trodde Dantès att hans granne skulle utnyttja mörkret och tystnaden till ett nytt samtal, men misstog sig. Hela natten gick utan att hans feberaktiga väntan belönades på minsta sätt. Men dagen därpå hörde han, sedan fångvaktaren på morgonmuren, äntligen något som måste vara den signal han så länge väntat på: tre slag som följde på varandra med regelbundna mellanrum. Han kastade sig ner på knä.

– Är det ni? frågade han. Jag är här.

– Har fångvaktaren gått? frågade rösten.

– Javisst, och eftersom han inte kommer tillbaka förrän i kväll har vi tolv timmar på oss.

– Då kan jag alltså skrida till verket? frågade rösten.

– Javisst, och gör det genast, nu ofördröjligen – jag längtar efter att äntligen få se och träffa er!

Nästan i samma ögonblick tycktes själva den jord som Dantès stödde händerna på vackla under honom. Han kastade sig i sista stund undan, samtidigt som en mängd jord och lösa stenar föll ner i ett hål som öppnade sig under den urholkning han själv gjort i muren. Ett huvud stack upp ur hålet, så småningom följt av axlarna och slutligen hela kroppen av en man som viget och säkert tog sig upp genom öppningen.

-
- 1 Vad är det som får Dantès att åter vilja leva?
 - 2 Varför pratar han plötsligt med fångvaktaren?
 - 3 Hur lyckas Dantès få tag i ett grävverktyg?
 - 4 Vad är det som gör att nummer 27 vågar lita på sin medfånge?
 - 5 Vad för slags plan har nummer 27?
 - 6 Hur går det för Dantès och hans medfånge? Läs den spännande boken *Greven av Monte Cristo*.
 - 7 Om du blev instängd en längre tid utan kontakt med andra människor – hur skulle du göra för att få dagarna att gå? Vad tror du att du skulle sakna mest? Varför? Om du fick möjlighet att ta in två saker till dig – vad skulle du då välja?
-